

Л.В.Сліпчишин,

Львівський науково-практичний центр

ПТО НАПН України

РЕАЛІЗАЦІЯ НАСТУПНОСТІ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВОК В ПТНЗ

Сьогодні склались такі умови, що стираються межі між традиційними професіями за рахунок їх орієнтації на нові потреби, знання і вміння. Разом із соціально-економічним розвитком суспільства з'явилися нові привабливі професії, які вимагають ґрунтовної підготовки, основи якої закладає загальноосвітня школа, а доводить до затребуваного суспільством рівня професійно-технічний заклад. Щоб цей процес перебігав успішно, необхідною умовою є створення умов для реалізації принципу наступності, перш за все загальноосвітньої підготовки.

Повільність і млявість реформ в освіті викликана неузгодженістю вимог сьогодення до рівня підготовки випускників навчальних закладів (загальноосвітньої і професійної школи) та її реальним станом. Основними причинами цієї суперечності можна визнати: відірваність змісту багатьох предметів від життєвих реалій; запізніла реакція стосовно впровадження нових підходів до освіти; недотримання принципу природовідповідності, що знижує рівень освітньої і професійної підготовки; нехтування регіональними особливостями; недостатнє фінансування освітніх закладів, що обмежує їх здатність навчати учнів і студентів на відповідному до розвитку техніки рівні. Тому внаслідок дії цих причин в навчально-виховному процесі порушуються зв'язки наступності.

Як зазначає П. І. Сікорський, сьогодні методологія загальноосвітньої підготовки формується виключно з потреб вищої школи, яка орієнтує на поглиблене вивчення конкретних предметів, бо це потрібно для вступу і навчання в ній. Хоча насправді випускники загальної школи мають низькі знання, що не дає їм можливості засвоїти програму, наприклад, з вищої математики. У цьому підході не береться до уваги професійно-технічна

освіта, в якій теж необхідно учням засвоїти ядро загальноосвітніх знань, що лежить в основі професійно орієнтованих дисциплін [2, с.10].

Як показують наші дослідження проблем зв'язку між теоретичною і професійно-практичною підготовками у сучасному контексті вимог до якості професійно-технічної освіти, то вони виникли внаслідок багатьох причин, серед яких можна виділити найголовніші: по-перше, тривала орієнтація на знання як основний показник якості освіти; по-друге, неповнота змісту професійної діяльності та його роздрібненість; по-третє, порушення взаємозв'язку між дисциплінами загальноосвітнього і професійного циклів; по-четверте, навчання в ПТНЗ у порівнянні зі школою має відмінності, що потребує адаптації учнів першого курсу (нові предмети, збільшення обсягу самостійної роботи, необхідність працювати з навчальною літературою, зростання відповідальності за результати навчання, відірваність від сім'ї, новий колектив, перші кроки професійної діяльності на виробництві тощо); по-п'яте, внаслідок несистемної професійної орієнтації абітурієнти не мають внутрішньої мотивації опанувати обрану професію, а лише використовують час, щоб одержати середню освіту в полегшених умовах.

Як показав аналіз результатів успішності учнів ПТНЗ з загальноосвітніх предметів, найнижчі бали вони отримують з природничо-математичних предметів (фізика, хімія, математика) та іноземної мови. Причина в тому, що учні недостатньо розуміють роль цих предметів у професійній діяльності. За таких умов формується некомпетентне уявлення про майбутню професію, що може призвести до розчарування в ній. Свідомий вибір професії, розуміння ролі шкільних знань позитивно налаштовує учнів до загальноосвітньої підготовки в ПТНЗ.

Були спроби перевести загальноосвітні та загальнопрофесійні предмети на модульну основу, що ґрунтується на компетенціях, однак вони призвели до зменшення якості загальноосвітньої та загальнопрофесійної складової професійної освіти. Тому і надалі

важливою вимогою залишається фундаменталізація професійної освіти, засвоєння фундаментальних знань та їх зв'язок із практикою. Враховуючи, що професійно-технічна і середня професійна освіти є більш функціональні, ніж вища школа, тому й фундаментальні знання, які отримують учні цих закладів, мають орієнтуватися більшою мірою на вирішення стандартних професійно-практичних задач (тобто в своїй професійній діяльності вони реалізують досить обмежений набір стандартних функцій) [1, с.62-67].

Професійна спрямованість змін у структурі і змісті взаємопов'язаного вивчення предметів загальноосвітнього і професійного циклу забезпечує цілісність навчально-виховного процесу та результатів. Зміни в цілях загальноосвітньої і професійної підготовок в професійно-технічному навчальному закладі викликані необхідністю досягнути цілісності педагогічного процесу і результатів навчальної та виховної роботи щодо професійного та особистісного становлення майбутнього робітника. Оновлення цілей полягає в тому, що орієнтація суспільства на визначення кваліфікації фахівців з позицій компетентнісного підходу, має знайти своє відображення в ПТНЗ через забезпечення зв'язків між загальноосвітніми і професійними предметами як по вертикалі (від курсу до курсу), так і по горизонталі за такою схемою: переростання окремих понять в систему знань, умінь і навичок; розгортання навчального пізнання від знань, здобутих при вивченні загальноосвітніх предметів, до змісту майбутньої професійної діяльності; неперервність якісних змін в особистості майбутнього робітника.

Досягнення випускника з предметів різних циклів не дають можливості, в першу чергу роботодавцям, скласти уявлення про те, якою є його ступінь готовності виконувати необхідні функції на виробництві. Тому ідея компетентнісного описування функцій робітника в освітньому стандарті як предмета стандартизації дозволяє створити прозору систему оцінювання якості підготовки і перейти до модульно-компетентнісних

форм організації навчального процесу в професійній освіті. Одним із загальних принципів, на основі якого будується рамка кваліфікацій, є наступність рівнів і прозорість кваліфікацій.

Висновки. Наступність загальноосвітньої та професійної підготовок відбуватиметься ефективно у разі, коли педагогічні системи професійно-технічного навчального закладу і загальноосвітньої школи будуть узгоджені між собою, адже з позицій акмеологічного підходу цілі загальної освіти мають бути похідними від інтегративних уявлень про цілі професійної освіти. У цьому аспекті зростає значущість *принципу спряження професійного та освітнього стандартів*, що призводить до впорядкування, систематизації знань, їх переосмислення в процесі освоєння компетенцій, а в подальшому підвищує мотивацію учнів до навчання. Впровадження компетентнісного підходу орієнтує на одержання результатів на такому рівні узагальнення, коли деякі предметні знання, що сьогодні вважаються важливими, відійдуть на другий план. Системотвірним чинником в педагогічній системі ПТНЗ є модель робітника, яка впливає на її всі компоненти. Педагогічна система розглядається у змістовому, організаційному та особистісному аспектах, які забезпечують її цілісність. Творчий підхід до проектування педагогічної системи з урахуванням наступності дозволяє гнучко реагувати на відповідність соціальним запитам і діяти на випередження.

1. Блинов, В. И. Компетентностный подход на разных уровнях профессионального образования [Текст] / В. И. Блинов. – М. : ФИРО, 2009. – Вып. 7. – 72 с.
2. Сікорський, П. І. Організаційно-педагогічні засади професійно спрямованого вивчення загальноосвітніх предметів [Текст] / П. І. Сікорський // Професійно спрямоване вивчення природничо-математичних дисциплін у ПТНЗ / П. І. Сікорський [та ін.] ; ЛНПЦ ПТО АПН України. – Львів : [Бодлак], 2009. – С.6-29.